





17.

MEDITATIO PHILOSOPHICA
DE
EXISTENTIA DEI,
EJUS CULTU, CULTUSQVE
PURITATE ET DURATIONE,
EX MERIS PRINCIPIIS SANÆ RATIONIS
CIRCULO CONCLUSIS DEDUCTA,

Quam
Indultu incluti Philosophorum Ordinis

ad d. XVI. Junii MDCCXIV.

PLACIDO PHILOSOPHANTIIUM EXAMINI

H. L. Q. C.

SUBMITTET

M. JOHANNES DANIEL SCHADÆUS,

Auerst. Thur.

&

RESPONDENS

DANIEL GOTTLOB Müller /

Flöha Misnic.

L I P S I Æ,

LITTERIS ANDRÆ MARTINI SCHEDII.



117

MEDICATIO PHILOSOPHICA

EXISTENTIA DEI

ET
EJUS CULTUS
PER
DURATIONEM
ET
SINE
RATIONALIS
CIRCA
CONCLAS
DUCTA

Quam

Inducta in clausis Philosophorum Ordinis

PLACIDO PHILOSOPHANTISSIMO

H. L. O. C.

JOHANNES DANIEL SCHADLUS

RESPONDENS

DANIEL GOTTLIEB SCHADLUS

Flora Munn

1771

INSTITUTUM MANNI SCIENTI





§. I.

DUm in eo eram, ut praesenti meditationi manum adhiberem, non immerito deterreri debebam multitudinem librorum de hoc argumento brevi tempore in vulgus editorum, & quidem a viris in scientiis philosophicis me longe longe exercitioribus. Unumquemque materiae praestantia, meditationisque jucunditate pariter ac utilitate ad scribendum fuisse commotum, certus sum: nec ignoro praesens seculum, in quo religio vera, sanusque de DEO sensus pro superstitione quibusdam habetur, nonnullique se solos putant sapere, si rem omnem de DEO rebusque divinis aut penitus inficientur, aut saltem in dubium vocent: ut adeo perquam necessarium sit, malo desperato medicationem quocunque modo quarere. Hac equidem vice tritam non movebo controversiam, denturne *Athei theoretici*? an vero tantum ejusmodi, qui *practicorum* nomine sunt insignes, quique vellent potius, quam ut credant, nullum esse DEum, qui sit justus iniquissimorum scelerum vindex? Hoc enim vita sua dissoluta demonstrant. Nec ego in fundamenta eorum, qui hanc materiam scriptis suis declararunt, inquiram: quoniam censorem agere, mihi nec placet, nec, si placeret, convenit. Ego potius in ea sum sententia, singulos sua laude mactandos esse, quandoquidem finem propositum habuerint saluberrimum. Vim argumentorum qui voluerit, perquirat. Non tamen diffiteri possum, me illorum adcedere sententiae, qui putant esse satius, a re tam ardua

A 2



talia eliminare, quæ multis adhuc premuntur difficultatibus, iisque tantum inhærere, quibus ad summam pervenire licet probabilitatem: siquidem in rebus sola ratione expediendis probabilitas utramque propemodum facit paginam, ex qua tamen in aliquibus ad necessariam & indubitam demonstrationem datur adscensus. Quapropter illi profecto dicam non scriberem, qui argumento *ab universali gentium consensu* ducto, convinci noluerit: nec illi voluntatis malitiam tribuerem, qui *Viam Negationis Eminentis* æque pro certo certioribus existentia divinitatis probationibus admittere detrectet: quum utraque facultates & divina idiomata eorumque gradus potius & naturam, qualis esse debeat, si detur aliquod summum Ens, quam ipsam illius Entis existentiam, de qua homo ante omnia certus esse debet, designet. Tandem etiam *Idea Innata*, quam Cartesiani tantopere urgent, annon possit in homine sibi relicto ita sepeliri, ut de ea nihil omnino sentiat, juretque se nihil unquam de ista idea percipisse? in medio relinquo. Id tamen firmiter teneo, quod *Via*, quam *Causalitatis* vocant, sit sane maneatque fortissima. Interim hanc qui calcarunt, diversissima usi fuerunt methodo. Singula recensere, nostrum jam non est. An vero consultum sit, causam nostram, quamvis justissimam, ex hoc capite contra divinæ majestatis impugnatores ita urgere, ut ex singulis plantis corporisque humani membris esse *DEUM* evincere conemur? id aliorum esto judicium. Nec etiam mathematicæ, quamvis veræ, cuius se satis probant demonstrationes: quum obstinatus semper possit præterdere, se veritates secundum artis regulas deductas, non intelligere, quoniam artis tam subtilis ignarus, facileque sit, imprudentem artisque inscium ingeniosè fallere. Hæc ego mecum paulo curatius pensitans, operæ putavi pretium, se qui principia simplicissima, simpliciterque naturalia, & seposita

CULTUSQUE PURITATE ET DURATIONE. §

posita omni auctoritate receptæ hypotheseos, ex facultatibus hominis creatorem detegere, a creatore ad cultum ei pure & toto tempore, quo quis facultate ipsum colendi gaudet, præstandum, procedere. Si quid utile diguumque lectu meditatus fuero, Creatori meo debeo; si quid erravero, mea infirmitati; veniam morebor tamen, quum in argumento tam arduo tamque abstruso errare sit facillimum. Gratulabor insuper mihi, si de errore admonitus, saniora edoctus fuero, ut etiam hac in re Creatoris gloriam promotum ire queam, facultates meas qualescunque in meliorem ordinem redigendo: quo quidem studio nihil omnino mortalibus debet antiquius existere. Sed nunc ad rem; quærendus DEus, ut inveniat.

§. II.

Dum in me ipsum descendo, varias in me deprehendo perfectiones, quæ omnes in facultatibus intelligendi ac volendi continentur. Iste perfectiones omnibus numeris absoluta non sunt: Intellectus enim ea non semper gaudet luce, qua opus erat ad rerum cognitionem: nec integrum mihi est, ea semper adipisci, in quæ voluntate feror. Ergo carceribus suis inclusa sunt istæ perfectiones. Unde autem istæ perfectiones imperfectæ? Non sane a me ipso: alias enim observata imperfectione illam auferrem, meque perfectiorem reddere studerem. Nam facilius est rem datam augere, quam nondum existentem in se producere. At vero nonne augere possum istas perfectiones? nonne clariorem intellectus lucem in me reperio, quam ante hos decem annos? nonne vehementiori nisu feror in ea, quæ sunt bona mea que conservationi perquam convenientia,

tia, quam olim? Auctz igitur sunt perfectiones mea. Imo vero est hoc aliquid, non tamen omnia. Etenim augmentum illud, quod intelligendi cepit facultas, non venit in comparisonem cum defectibus residuis. Quanta enim superest multitudo rerum nondum cognitarum, & adhuc cognoscendarum! Multa haecenus plane ignoro: quia subinde nova invenio, de quibus antea mihi constabat nihil: ex quo colligo, multa restare, & continuo restare posse, quae cognitu non minus sunt necessaria. Multa cognosco: sed obscure, nec satis distincte: quia subcessu temporis majori evidentia & ordine concinniore se mihi praesentant: ergo dubium est, ut omnium evidentem distinctamque notitiam adipiscar. Scio me ipsum multorum citra voluntatem meam esse oblitum: siquidem eorum cognitio uti quondam mihi fuit certissima, ita etiam labore non exiguo parva. Novi etiam me in multis, quamcunque adhibuerim attentionem, nubem pro Junone, h. e. speciem veri, pro ipsa veritate amplexum esse. Ergo intellectui meo certi praescripti sunt limites, quos ab omni parte remove prohibeor. Par ratio in volendi obtinet facultate. Volo, i. e. feror desiderio & cupiditate in rem extra me positam. Volo multa; consequor tamen pauca. Ergo inpedior. Volo ita; consequor aliter. Est igitur extra me aliud, cujus potentia major est mea. Si consequor omnia, quae haecenus volui, & eo, quo volui, modo si consequor, nondum tamen expleta est cupiditas: volo nova, & sic porro; nec omnia mihi dare valeo, & illud ipsum, quo aliquid adpeto, non est a me ipso.

§. III.

Attamen probabile est dari nonnihil, se ipso quod sit contentum, cujus possessione ego quoque contentus esse queam

queam, & forte id ipsum volendi facultatem ita mihi con-
firuxit, ut, nulla in rebus presentibus inventa quiete, ad ipsum
revertar, ibique requiescam? Etenim si velle meum mei es-
set arbitrii, darem ipsi, quod posset subficere, & sic continuo
desiderio & anxietate me liberarem. Certus itaque sum, per-
fectiones, quas posideo, non mihi, sed alii, quodcumque i-
stud sit, deberi. Sed qualenam esse deberet, quod dictas mi-
hi concesserit facultates & perfectiones? non sane me ignobi-
lius: qui enim ab ignobiliore nobilius potuisset produci? Nec
mihi par esse potest: alias iisdem laboraret incommodis, qui-
bus ego laboro. Ergo me fit nobilius oportet. Quid illud?
num *globus terraqueus*? nullo modo. Etenim si possideret
similes mecum perfectiones, procul dubio earum notitiam
mecum communicaret, quacunque id fiat ratione. Nam ute-
retur sane intellectu, uteretur voluntate: quia perfectiones
posidere, iisque non uti, aut est invidi, aut stulti. Si autem
essem a terra, hac usa omnino fuisset perfectionibus, nec fu-
isset invida; quia mihi inmerenti subficenter dedisset: nec
stulta; quia dedisset sapienter. Sed ego non sum a terra, nec
illa mecum similes perfectiones possidet. Imo, inquis, non
intelligit, quando tam varia florum herbarumque produ-
cit genera? nonne vult, quando fructum nunc parcius, nunc
abundantius largitur? Respondeo ad posterius: velle hoc non
est terræ, siquidem ad producendum fruges potest cogi: quod
hortorum cultores norunt. Nec ipsa effingit tot genera flo-
rum herbarumque: nam manus artificis ea pro lubitu mutat:
nec omnis fert omnia tellus. Quod autem in uno loco pote-
rat, hoc in altero quoque debebat posse: quandoquidem ho-
mines ubivis terrarum iisdem gaudent facultatibus, licet gra-
diibus cultura differant. Deinde etiam tolle solem, tolle plu-

viam, & nihil potest terra. Sed regetis: ex hoc video terram intelligere & velle, dum causas socias ita ordinat, ut non influant, quando hominibus fortassis indignatur. Repono modo adlatam coactionem, qua terra etiam invite vim inferre valemus, cum igne in fornacibus adceso & conlectis radiis solaribus, tum etiam aquarum temperatarum adfusione. Adcedit tandem, quod nunquam viderim, nondum que audiverim, terram, si habet intellectum, post tot annos intelligentem produxisse substantiam. Dum igitur nullam mearum perfectionum in terra invenio, ipsam easdem habere despero. An forte *sol, an luna, relique stelle* mearum perfectionum sunt auctores? Minime. Nam illis nec intellectus, nec voluntas competit: quia ipsorum operationes necessitatis legibus sunt subjectæ. Sol necessario calefacit, nisi radios ejusdem interposito quodam obstaculo intercipient. Ex quo conficitur, quod eadem mecum libertate non gaudeat, posset que cogi, quod insignis in potentia signum est. Sic etiam relique machinæ, quæ librantur in aere, necessario radios adhæc inferiora demittunt suos, & vel splendorem de se spargunt, vel etiam obposita nube obscurantur, nec prius se possunt evolvere, quam illa se subduxerit. Item: ordine eodem singulæ sphaeræ quotannis volvuntur, idque per tot secula, nec aliorum itare queunt: quod sane non facerent, nec homines de sua potentia aliter faciendi dubitare sinerent, si intelligerent, & nisi aliter facere non possent. Contrariaretur hoc enim bonitati & sapientia. Ego vero possum aliquid facere, idemque possum omittere: possum videre & non videre: possum meditari & non meditari; meum est ambulare velim, an sedere? meum est cantare: meum est etiam legere. Ergo istæ machinæ eas non habent perfectiones, quas ego, & quod con-

consequitur, eas mihi nullo pacto dedisse potuerunt. Quid autem si *totius huius universi beneficio* possiderem id, quod possideo? Neque hoc ita est. Nam ea omnia, quae hactenus novi, suis constant partibus, & sunt composita: & sic totum hoc universum, ex tot naturae diversissimae rebus constans, vel maxime erit compositum. Quare sine dubio existet componens. Datur in hoc composito universali certus causarum nexus & ordo. Ergo fuit connectens & ordinans. Iste ordo uno eodemque modo continuatur & observatur, quod illi norunt, quibus volupe est talia scrutari. Quemadmodum igitur horologio non id eo, quod accurate servat horas, intellectum & voluntatem adtribuo: ita & in applicatione ad totum hoc universum par obtinet ratio. Adeoque hoc universum alius opus habet intellectu & voluntate, quippe quod neutrum horum habet, sicque earum perfectionum id auctorem agnoscere non possum. Tandem id ipsum, quod in me tantis instructum est facultatibus, ita est comparatum, ut neque in me ab aliis, neque a me in aliis conspici queat. Totum vero hoc universum ejus est conditionis, ut oculis usurpari queat, si quidem in justa distantia ponatur. Quare adhuc aliam in hoc universo substantiam dirigentem quaerere necessum esset. Nec est, quod a nexu, & aequam totum universum in se habet, ejus potentiam derives. Datur enim in me quoque nexus: qui tamen, ubi substantia directrix abierit, & corpus exangue jacuerit, nihil valet, quamvis idem adhuc ante cinfectionem maneat membrorum nexus. Quapropter neque nexus ille totius universi, neque totum universum ipsum meus auctor potuit esse: quoniam supra utrumque aliud ens, cui pareat, cogor admittere.

Superfit igitur adhuc aliud ens, quod similibus mecum gaudet perfectionibus, quod meas mihi dederit, suisque limitibus circumcluserit, necessarium est. Quodcumque istud sit, adpellabo *Dei* nomine. Sed quanam ejus natura? De hoc quaerendum nunc folicitius. Primum, quod ei tribuere cogor, est talium facultatum possessio, quas ipsemet possideo: alias non potuisset mihi easdem concedere. Ergo habet Deus intellectum, habet etiam voluntatem. Utraque tamen harum perfectionum meis sit perfectior, certum est: alias mecum in eundem veniret censum. Si mearum facultatum originem ipsi debeo, debebunt eidem & alii homines suas, quas mecum communes habent: quia mecum ejusdem sunt naturæ, ergo & originis. Ergo Deus tantum intelligit, quantum reliqui homines in universum omnes intelligunt; & tanta erit ejus potentia non tantum volendi, sed & efficiendi, quanta horum omnium simul sumtorum efficit potentia: quicquid enim habent, a Deo sunt consequuti. *Imo tanta erunt ejus perfectiones, quanta ad ejus felicitatem & tranquillitatem requiruntur.* Si tam eximia in Deo sunt facultates, erit *independens*, adeo, ut nulli sit subjectus: alias me quidem esset perfectior, sed non felicior. Independentia hæc tam pertinet ad ejus existentiam, quam ad ejus operationes. Si enim *dependentem* extitisset, limites haberet parimodo, quo ego, præscriptos ab illo ente, cui existentiam debet; & hinc operationes etiam essent *dependentes*; ad *nūmquamque* prioris entis dirigendæ. Sic autem in infinitum procedere cogere, quod tamen enti finito, quale sum ego, contrariatur. Desidero enim scientiam, quæ sine principio certo & primo non datur: Deo autem certius atque prius dari non potest.

Nec

Nec est, quod aliquis me absurditatis aduerset: siquidem hoc principio scientiæ omnis, quod in Deo pono, nullum est naturæ convenientius. Ergo, ut ad me redeam, *Deus est independens* in existendo, vel est a seipso: independens etiam in operando: quia nemini debet usus suarum perfectionum rationem reddere, quippe quas nemini debet, sed una cum existentia a seipso habet. Ille Deus, qui a seipso est, potuit etiam reliquis omnibus largiri existentiam, utpote quod priore longe est facilius; quam res productæ omnes producente longe sint inferiores: si enim omnes conjunctis viribus operarentur, non tamen efficere possent, ut aliquid a seipso existat. Hinc quoniam nihil est, a quo totum hoc universum, adeoque & ego cum meis facultatibus, æque potuisset produci, concludo *solum Deum rerum omnium esse causam primam, independentem, a seipsa existentem, intellectu & voluntate, quinimo cunctis perfectionibus ad sui subsistentiam & felicitatem necessariis instructam.*

§. V. Dico *solum Deum*: an vero & *unicum Deum* dicendum? quid si plura concurrissent! si plura concurrissent, aut essent Deo superiora, aut inferiora, aut paria. Non poterant esse superiora: nam ea excludit Numinis independentia. Non inferiora: quia sic ipsamet essent a Deo, & hactenus a me non diversa. Neque tandem paria: sic enim dubius essem, a quo sim, & cui pro origine cultum debeam. Deum autem voluisse me dubium semper hære, nullo modo cum ejus convenit sapientia & amore: de quibus deinceps agemus. Ponam vero plures dari Deos: illi aut eandem, aut diversam habent essentiam. Si habent diversam, unus altero est aut inferior, aut superior: & sic prius redit. Si habent eandem: unus non plus potest altero. Si autem omnibus eadem est potestas, adeo,



ut, quod unus potest, alter etiam posset, ad quid opus est pluribus? *Unum* itaque saltem in hoc universo, quod nos novimus, esse *Deum* natura est convenientissimum veroque simillimum. Equidem eadem, quoad prima principia, omnibus est materia: eodem omnia conligata vinculo; idem omnia sustentat aeri idem omnibus semper manet ordo; quod sane unum erumdemque & auctorem & rectorem haud obscure indicat. An vero possibile sit, extra hanc mundi machinam aliam existere, eamque ab alio productam esse Deo, nobis non liquet. De ignotis autem non disputat sapiens. Et quid inde lucraret, si plures existerent Dii? ego sane unico subessem, quum nenter pateretur, ut alter alterius invaderet territorio. Hinc alii omnes, quoniam extra me, nihil, ad me. (*)

s. VI.

Sed unde scio hunc Deum, cujus me opus esse hactenus cognovi, a me *velle coli*? (hoc enim alterum est meditationis nostrae membrum) quid si vellet a me profanari? *absenti sapientissimo*; quippe quod arguit tum sapiens rerum dispositio, vel ex sola mei ipsius formatione pervidenda. Sum enim ex variis membris coagmentata compages, ex qua cinnus undique refultat ordo: ex quo colligo, structorem omnino fuisse sapientem. Sapiens autem nullus facit aliquid in

(*) Ex his sequitur potius deus ex principiis vere naturalibus demonstrative deduci non posse, quamvis ad summum probabilitatis gradum res deduci queat. Inde tamen nihil mali metuendum, prout a me cavendum est. Unitatem Dei demonstrare, solius scripture negotium est: quod citra omne dubium a sapientissimo Deo ita sapienter dispositum, ut eo major scriptura exinde surgat auctoritas. Postquam natura vel ratio me docuit esse Deum, scriptura dicit eundem esse unicum.

in sui obprobrium. Ergo Deus non vult, ut sibi sum dedecori. *Nec etiam sapientis est, agere sine praefixo scopo*: si autem nollet a me honorari, creasset me sine fine, tam a parte mei; quia dedisset facultates, quibus ipsum honorare queam, frustraneas: quam a parte sui; quia solus ille finis, quo reverentiam & honorem a me requirat, Deo, tanquam enti sibi sufficientissimo & nullius rei indigo, aptissimus. Deinde *creavit me ens, mei amantissimum*: alias enim me tantis perfectionibus praeditum non produxisset: siquidem penes ipsum stabat, vellet me producere, nec ne? Quum tamen hoc fecerit, tantisque simul perfectionibus me beaverit, procul dubio me amat. Si me amat, vult etiam a me amari: quia stultum esset, amare aliquem, & ab ipso amorem reciprocum non exigere: esset enim & hic amor sine fine, qualis in sapientem non cadit. Ergo teneor Deum colere, & quidem dilectione reciproca. At qualisnam ulterius debet esse ille amor? Haud dubie talis, qui amori divino respondeat. Sed qualis est amor Dei? talis, qui tum in seipso, tum in rebus a se productis terminetur. Quapropter amandus est Deus, amandae sunt creaturae: amore tamen, prout objectum diversitate perfectionum a Deo cuilibet concessarum est diversum. Deus igitur amandus amore intensissimo; quoniam est ens omnibus perfectionibus absolutum, cui res inter creatas nec datur simile, nec absolutius. Remissius amandae sunt reliqua, prout gradus perfectionum a Deo ipsis communicatarum requirunt, & nullo respectu alio sunt amandae, quam quatenus eundem ortum habere deprehenduntur. Deus me diligit; quia sum ejus opus: hinc eum amem oportet, quia meus est auctor. Deus me amat; non ut inde reddatur felicior: est enim felicissimus: ergo amandus, etiamsi per eum non possem reddi felicior: quia felicitas, quam mihi gratis inperitavit, possem contentus degere.

Sed me feliciorem potest efficere; quia felicitas omnis ab ipso est, adeoque ab ipso & augeri potest, & minui: ergo multo ardentius amandus. Quin etiam *rimendus* est; hoc est, contra ejus voluntatem nihil committendum, quo offendi queat; ne repetat a me, quod dedit: ne in miseria me relinquat: ne ingratus inveniar: ne graviolem infligat poenam. Sed unde scire possum, quid velit, aut quid nolit? Id vero hactenus didici: vult enim a me: voli, seu, quod idem est amari. Possum ne ego ipsius voluntati contraria facere? imo verò possum. Unde hoc novi? inde: possum intelligendi facultatem excolere, possum id etiam omittere. Illud, non sane hoc, vult Deus; alias non dedisset potentiam augendi, quam nemo sapiens dat frustra. Possum rebus alienis violentas manus injicere, & ad me easdem rapere: hoc etiam ad divinam non quadrat voluntatem. Si enim voluisset, ut illud haberem, dedisset: quoniam eadem facilitate, qua dedit aliis, & mihi dare potuisset. Sed tamen aliis facultatum suarum præstantiam invideo, & si per me staret, eriperem, idque ideo, ut meas præstantiores reddam. Imo & hac ratione aliena desidero, ut ea cum mei destructione consequi tantum non semper ad laborem. Verum hoc forte ex malo habeo: mihi ipse hanc labem contraxi: qua tamen ratione, ignoro. (*) Hoc ego solum novi, a Deo, tanquam ente sapientissimo meique amantissimo, nihil potuisse proficisci, quod ejus sapientia & amore indignum esset. Jam istis hoc solum est dignum, quod ad meam tranquillitatem potest sufficere. Quamdiu eam tranquillitatem mihi turbo, quaerendo felicitatem meam extra felicitatis fontem; præter id, quod Deus mihi concessit; aut in rebus mihi paribus; aut me inferiori-

(*) Hac ratione quodammodo statim lapsus ex principis rationis potest deduci.



ferioribus; perdidisse me non parum a primæva intellectus facultate, voluntatisque puritate, convincor. Cujus restitutio soli Creatori commendanda. Sed his jam non immorabor, ad alia tendo.

§. VII.

Hactenus cognovi solum Deum esse colendum, & quidem amore intensissimo, eundemque reformidandum. Ex his porro delineanda est *Puritas*, qua iste amor debet esse conspicuus. Quanam in re consistet illa puritas? Uno verbo: *quantum ad me*, consistit in debita facultatum mihi concessarum adplicatione, qua scopus Creatoris sapientissimi pariterque me maxime amantis obtineatur, qui est mea felicitas: *quantum ad Deum*, consistit in agnitione perfectionum summi entis, earumque admiratione devota, qua gloria Creatoris amplificetur. Hæc tandem consequetur natus ad unionem cum ente hactenus descripto, mihi que cognito quoad perfectiones suas mecum communicatas, una cum amore in me summo. His, inquam, absolvitur amoris, qui Deo placeat, puritas. Ab intellectu proinde requiritur, ut vim intelligendi a rebus, quas circa se videt cultura sua obstare, declinet, & istam in solius Dei sapientia cognoscenda defigat; eam admiretur, & ex ea subinde proficere anhelet. Ex parte voluntatis exigitur, ut Deum, tanquam objectum intensissimo amore vel maxime dignum, summo desiderio prosequatur, nec suos motus sequendo evidenti intellectus presentationi repugnet; sed potius, quantum in se est, in ejus conjunctionem tendat, ejusque honorem, quæcunque licet occasione, promovere studeat.

§. VIII.

Verum hæc omnia quanam ratione peragenda? Equidem interioribus mentis facultatibus factum si fuerit, optimu m

in um: quod si tamen externis gestibus internam velis demonstrare ad attentionem & reverentiam, quod Deo displiceat, haud sane commiseris. Nam & instrumentum animi, quod est corpus, Deo debeo. Ergo non errabo, si ad ejus honorem idem adhibuero. Quid? quod & arctissima, quæ animum inter & corpus intercedit, connexio, vix aliter permittat? Hac omnia rite si observavero, ex lege gratitudinis, sine omni coactione, sum omisurus, quicquid Deo displicuerit. Displicet autem Deo neglectio facultatum ab ipso mihi in sui cultum concessarum. Namque si negligas intellectum, eius obscurationem, obficionum ignorantia sequetur. Hac existente, non potest non voluntatis induci depravatio, quippe quæ inluminato rectore destituta, ruit, quocumque placuerit, & seipsam reddit miseriam. Hinc amor non amplius in creatorem, sed in creaturas solum tendit: his adceptum referatur, quod illi debetur: hæc felicitatis & tranquillitatis ponuntur scopus, quum tamen solum Deum cognoverim tanquam summum bonum, a quo, ex prima veluti scaturigine, singula bonorum genera ortum deducere adfirmandum. Rebus sic constitutis, omnis amor, omnis honor, omnis reverentia; verbo: omnis omnino finis a Deo per mei productionem intentus, non potest non exulare. (*)

§. IX.

Huc usque adparet Deum omnino existere, eumque colendum, & quidem tali cultu, qui sit purissimus, colendum esse. Quum tamen varia sint, quibus ego per necessitatem subjectus a cultura facultatum coerceor, & sic a cultu ipsi tribuendo retineor, nunc tandem *Tempus* novisse per-
velim,

(*) *Atque hæc sunt fundamenta, quibus nititur gemisum idolatri-
ca superstitio, quippe quæ ex tali facultatum neglectu exurgit.*

velim sacris exercitiis impendendum, & quamdiu cultus iste durare debeat? Num hora per diem? num dies per hebdomada? num hebdomas per annum? num annus per omnem vitam subicit? Num a prima juventute auspiciandum? num virilis solum ætas impendenda? an vero satis est ad annosam usque senectutem hæc differre? Equidem, quod ad prius adtinet, opus sanè, quod mihi incumbit, adeo est arduum, ut uno anno, nedum breviori temporis spatio, parum profectuum sperari queat. Ergo plus utique temporis necessarium. Quantum ad alterum, majorem quoque res exigit attentionem, quam ut ipsi levitas juventutis par sit: Senectus autem, quæ variis morbis stipatam secum trahit inbecillitatem, emendationi facultatum remoram non exiguam ponere videtur. Quid? quod difficile, ne dicam impossibile, sit, mentem aliis omnibus per totius vitæ cursum adstrictam cum demum eo advesfacere, ut sensibus externis ejuratis, sola secum habitet, & meditationibus ejusmodi subtilioribus, quas spirituales nominare liceat, obcupetur. Quare media, quæ virilis est, huic negotio vel maxime fuerit idonea. Hæc enim inter inconsideratam tenerioris ætatis levitatem, & receptæ sententiæ morosam tenacitatem atq; tarditatem senectutis, ita incedit media, ut neque flammam ante ignem concipiat, neq; flammam semel conceptam ultra, quam oleum subfecerit, alendam quærat. Hoc volo: ætas media, quam virilem dicimus, æquius rerum ponere pretium novis; indeque nec ante tempus judicium adcelerat, nec quando opus est, idem ultra tempus suspendit, nec rem prolixius, quam decet, extendit. Sensibus facilius renuntiat, nec gravatur, stunicis animi vacandum actionibus. Sunt equidem hæc veritati quodammodo consentanea, suas tamen patiuntur limitat iones. Illa, quæ juvenili competat ætati inadvertentia, nec omnem ipsi capacitatem

citatem denegat, nec tarditas senectutem ad omnem meditationem instituendam ineptam reddit. Quid? quod cuiusvis aetatis non ea omnia, quae obijciuntur, ita sint propria, ut a juventute omnis adientio, & a senectute omnis vigor exulet, totiusque prudentiae summa in virili aetate, tanquam in communi centro concurrat. Contrarium enim ejus rei deprehenditur sapissime. Ergo unaquaeque vitae humanae periodus sua gaudet virtute, si modo serius adcesserit nisus efficiendi, quod debet. Id quod clarius enucleandum.

§. X.

Ex eo tempore, quo memini me cogitasse, simul scio, quod animum ita continere potuerim, ut sepositis sensibus externis sola mente rem agere, & adhibita diligenti meditatione id adsequi valuerim, in quod mea sciendi me trahebat cupiditas. Imo de hoc quoque sum certus, me facultatem, qua intelligo subcessu temporis ita eruderasse, ut ei multa non sint amplius obscura, quae tamen ab initio erant talia. Ex quo patet, quod tenera quoque aetate idoneus fuerim ad meditationes de DEO rebusque divinis instituendas. Deprehendi quidem in voluntate supinam quasi negligentiam & a multis averfionem: potuit tamen & haec expugnari. Cur igitur cultus DEO praestandi non fuisset capax? Ille enim duabus istis actionibus, quibus ego par eram, absoluitur. Et num, quae so, Creator tam praestantes mihi largiens facultates, ut etiam infans easdem possiderem, (saltem quoad actum primum, ad exercitium tamen tendentem) potuit eas sine fine mihi dedisse, ut sepultos haberem, suoque tempore excitarem? Hoc sane enti tam sapienti non tribuerem. Si enim hoc voluisset, potuisset me ita construere, & procul dubio

dubio ita construxisset, ut non, nisi post tot vel tot annorum spatium, rationem adhibere inciperem. Incepi autem ea uti a prima juventute. Quare vel maxime usus ejusdem in eo, quod gloriam sui auctoris promotam optaret, demonstrandus erat. Nihil jam de jucunditate, quam talis modi pariunt meditationes, dicam. Nec etiam id prolixius urgebo, quod hæc sola sit via, qua licet ad unionem cum summo ente aspirare. Hæc autem unio nonne omnem in nobis producit tranquillitatem? nonne sola nostram felicitatem constituit? nonne istud ipsum, quod tantopere desideramus, summum bonum absolvit. Rebus sic stantibus, stultus sit, qui hæc officia in seram usque senectutem, cujus adtingenda nemo se tibi vadem præstiterit, differre voluerit. Atque ex dictis nunc patet nullam esse ætatem, quamlibet illa sit reuera, quæ a cultu creatoris sit exempta, modo usus rationis in eam cadat.

§. XI.

Videndum nunc etiam de *Tempore* cultui impendendo. Arduum est negotium, multumque refert, qua soliditate hoc ipsum peragatur. Breve admodum vitæ nostræ curriculum, stadium sæpe absolvimus vix egressi carceribus. Pendet ab istis meditationibus summa æternunque duraturæ felicitatis possessio & jactura. Jucundum & salutare cum DEO in terris versari, ne ab unione cum eo æternum excludaris. Quo citius scopus attingitur, eo diutior possessionis oblectatio. Negligens procrastinandi libido, jacturam sæpe rerum præstantissimarum habet comitem. Jactura semel facta, nulla salutis recuperatio. Possessio facultatum nullo cessat tempore; quare usus earumdem ne cesset, requiritur.



Toto die incumbit officium; ergo nec horam nominaveris, quæ ab ejus executione dispenset. Imperat dominus; pareat servus. Jubet pater; morem gerat filius. Urget fortem cum usura creditor; diem cessare periculosum debitori. Vult creator, finis ut attingatur; dependentis est ejus consequutionem non retardare. Verbo: nulla nullo tempore datur dispensatio. Sed multa mihi peragenda, quæ me retrahunt, quo minus toto die in facultatum mearum emendatione, sicque in cultu entis supremi persistam. Corpus curandum, ne conlabascat: corpus vestiendum, ne prematur aëris injuria. Cibus parandus, isque capiendus, ne fame peream. Amicis vacandum, ut habeam, qui mihi, quando est opus, socias adferant manus. Republicæ danda est opera, ut securus sim ab aliorum insultationibus. Sed benefaberet. Hæc omnia tantum abest, ut emendationi facultatum culuique divino obstat, ut potius utrumque insigniter promoveant. Equidem ex summa istarum rerum necessitate, convincor velle DEum, ut talibus etiam vacem negotiis, certusque reddor, ad cultum divinum non semper requiri, ut ipse DEus ejusdem proximum & immediatum solumque sit obiectum. Sequor ergo DEum, ejusque voluntati satisfacio, quantum in me: & hoc ipso DEum colo. Corpus conservo, ut liceat animo in terris versanti, modo visibili gloriam auctoris non visibilis amplificare. Societatem colo, ut ex aliorum prudentia sapiam, & alios mea sapientia prudentiores efficiam. Non mihi soli, sed post DEum & mihi & aliis vivo. Cernens tamen conversationem cum aliis, caraque rerum sub sensus externos cadentium, nimium quantum distrahere animum, & ad conjunctionem cum summo ente redere.

dere ineptiorem, sepono nonnihil priora, & certo tempore soli Creatori sum domi; cujus exercitii mensura solus mentis mea status existit.

§. XII.

Vellem tamen doceri, num pœnam mereatur, qui officii neglectu Creatoris male respondet intentioni? At vero mihi ipsi sententiam dixi, dum *obscium* negligi adseveravi. Nam officium nascitur ex obligatione, obligatio ex pacto vel etiam ex lege, lex est a voluntate superioris, quæ vim suam amitteret, nisi legislator in transgressores velit animadvertere. Ergo punietur sane, qui cultum Creatoris neglexerit: Quonam vero pœnarum genere, later. Nec refert aliquid, pœnæ genus ignorare, dummodo ejusdem inmisio sit indubitata. Eam vero talem esse, ex eo ulterius sum certus, quod a sapiente habeam, quicquid sum consequutus; quodque sapiens ille certo sine dederit; qui finis non est frustrandus, multo minus contraria committenda, sed exequendus, quum alias esset nullus. Quare etiam ejus omissionem pœna sequatur oportet, ne frustra sit voluntate sua Creator. Memini vero me finem istum sæpenumero insuper habuisse, & loco ejus, ut intentioni divinæ responderem, contraria peregisse. Ergo *lesum jus restituendum*, aut pœna certissima expectanda. Sed quomodo *restitutio* facienda? *nollem factum est serio nollem*. At vero hoc *nollem factum* quamvis *serium*, num revocat momentum ejus temporis, quod male perdidit, ut melius Conloquem. Quod semel præterit, in æternum non potest revocari. Ergo de restitutione despero. Forte DEus non ad-

eo rigoroſe mecum aget? Sed forte, imo certiffimè rigoroſe mecum acturus eſt. Nam finis, propter quem dedit, nunquam ceſſat; ergo & nunquam non eſt obſervandus. Potui, debui; oportuit igitur. Quapropter alius fit, qui ſatisfaciat, erroresque deleat ſpero. Verum de his videbit Theologus ex revelatione; ſilet ratio; quamobrem & hic Meditationis Philoſophicæ fit

FINIS.



ULB Halle
003 620 00X
3


Sb.

VJ
17







17.

MEDITATIO PHILOSOPHICA
DE
EXISTENTIA DEI,
EJUS CULTU, CULTUSQUE
PURITATE ET DURATIONE,
EX MERIS PRINCIPIIS SANÆ RATIONIS
CIRCULO CONCLUSIS DEDUCTA,

Quam
Indultu incluti Philosophorum Ordinis

ad d. XVI. Junii MDCCXIV.

PLACIDO PHILOSOPHANTIVM EXAMINI

H. L. Q. C.

SUBMITTET

M. JOHANNES DANIEL SCHADÆUS,

Auerst. Thur.

&
RESPONDENS

DANIEL GOTTLÖB Müller /

Flöha Misnic.

L I P S I Æ,

LITTERIS ANDRÆ MARTINI SCHEDII.